

הוועדה לתכנון ולתקצוב | Planning & Budgeting Committee

דו"ח הוועדה להערכת איכות של תכניות
הלימודים להכשרת עובדי הוראה בגיל הרך
במכללות לחינוך

מכללה ירושלים

2017

תשע"ז

תוכן העניינים

פרק 1 : רקע.....3

פרק 2 : תהליכי העבודה של הוועדה.....4

פרק 3 : הערכת האיכות של תכנית הלימודים להכשרת עובדי כינוך

בגיל הרך במכללה ירושלים.....5

פרק 4 : סיכום המלצות.....11

נספחים :

נספח 1 : כתב המינוי של הוועדה

נספח 2 : סדר יום הביקור

פרק 1 : רקע

המועצה להשכלה גבוה (מל"ג), החליטה להעריך את תכניות הלימודים להכשרת עובדי הוראה בשנת הלימודים תשע"ו-תשע"ז. בהתאם להחלטה זו, מינתה המועצה להשכלה גבוהה את הוועדה להערכת איכות של התחום בהרכב הבא :

- פרופ' דורית ארם, בית הספר לחינוך, אוני-תל-אביב, יו"ר.
- פרופ' צ'ארלס גרינבאום (אמריטוס), המחלקה לפסיכולוגיה, האוני-העברית.
- ד"ר יאיר זיו, הפקולטה לחינוך, החוג לייעוץ והתפתחות האדם, אוני-חיפה.
- פרופ' מרגלית זיו,¹ תכנית הוראה ולמידה, מכללת אלקאסמי.
- פרופ' יעקב יבלון, בית הספר לחינוך, אוניברסיטת בר-אילן.
- פרופ' מרים מבורך,² מכון מופ"ת.
- ד"ר אביבה סברדלוב,³ מכללת שאנן.
- פרופ' מיכל פרלמן, המחלקה להתפתחות האדם ופסיכולוגיה יישומית, אוני-טורונטו.

הגב' תמר מעגן-אפרתי ריכזה את עבודת הוועדה מטעם המועצה להשכלה גבוהה.

במסגרת עבודתה הוועדה התבקשה⁴ :

1. לבחון את דוחות ההערכה העצמית שהוגשו על ידי המוסדות המקיימים תכניות לימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום הגיל הרך ולקיים ביקורים במוסדות אלה.
2. להגיש למל"ג דו"ח פרטני עבור כל אחת מתכניות הלימודים הכולל את ממצאי הוועדה והמלצותיה.
3. להגיש למל"ג דו"ח כללי הכולל הערות רוחביות בנוגע לתחום המוערך ולמקומו במערכת ההשכלה הגבוהה ובישראל בכלל.

תהליך ההערכה כולו התבצע בהתאם להנחיות המל"ג לכתובת דו"ח הערכה עצמית במכללות לחינוך מיולי 2015.

¹ בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' מרגלית זיו לא השתתפה בהערכת תכנית הלימודים במכללת אלקאסמי.

² בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' מרים מבורך לא השתתפה בהערכת תכנית הלימודים במכללת לוינסקי ובמכללת תלפיות

³ בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' אביבה סברדלוב לא השתתפה בהערכת תכנית הלימודים במכללת שאנן

⁴ כתב המינוי של הוועדה מצורף בנפסח מס' 1 לדו"ח זה

פרק 2 : תהליכי העבודה של הוועדה

הוועדה קיימה את ביקוריה בכל המוסדות העוברים הערכת איכות בתחום הוראת הגיל הרך במהלך חודש נובמבר 2016. טרם הביקורים קיימה הוועדה ישיבת הכנה במסגרתה דנה בנושאים עקרוניים הנוגעים למערכת ההשכלה הגבוהה בישראל, לפעילות הערכת האיכות בכלל ולתכניות להכשרת עובדי הוראה לגיל הרך בפרט.

במסגרת פעילותה ביקרה הוועדה במוסדות הבאים :

מכללת לוינסקי, מכללת סמינר הקיבוצים, מכללת תלפיות, מכללת אורות ישראל, מכללת בית ברל, המכללה ירושלים, מכללת אמונה-אפרתה, מכללת שאנן, המכללה הערבית בחיפה, מכללת סכנין, מכללת אוהלו, מכללת אורנים, מכללת גורדון, מכללת אלקאסמי, מכללת דוד ילין, מכללת אחוה, מכללת גבעת וושינגטון, מכללת חמדת הדרום ומכללת קיי.

במהלך הביקורים נפגשה הוועדה עם בעלי תפקידים בהנהלת המוסדות ובהנהלת התכניות, נפגשה עם אנשי סגל, סטודנטים ובוגרים.

דו"ח זה עוסק בחוג לחינוך לגיל הרך במסגרת המכללה לירושלים. ביקור המוסד במכללה התקיים ב-17 בנובמבר 2016.

סדר היום של הביקור מצורף בנספח 2 לדו"ח זה.

בביקור זה השתתפו מבין חברי הוועדה: פרופ' צ'ארלס גרינבאום, ד"ר יאיר זיו וד"ר אביבה סברדלוב.

הוועדה מודה להנהלה הבכירה במוסד ולתכנית לגיל הרך על דו"ח ההערכה העצמית ועל קבלת הפנים והאירוח האדיב בעת יום הביקור של נציגי הוועדה במוסד.

פרק 3 : הערכת האיכות של תכנית הלימודים להכשרת עובדי חינוך בגיל הרך במכללה ירושלים

דו"ח זה מתייחס למצב שהיה קיים בעת ביקור הוועדה במוסדות השונים ואינו מתייחס לשינויים שחלו מאז. הדו"ח מתעד את המסקנות שאליהן הגיעה ועדת הערכת האיכות על סמך המסמכים שקיבלה מהמוסדות, מידע שהתווסף במהלך השיחות במוסדות, דיונים והבחנות של הוועדה ומידע זמין לוועדה.

הדו"ח כתוב בלשון נקבה אך מתייחס לשני המינים כאחד.

פרק 1: הנהלה

מכללת ירושלים היא מוסד אקדמי-תורני המכשיר מורים לדיסציפלינות שונות, תוך פיתוח והעמקה של השקפת עולם ומחויבות לחיי תורה ומצוות בד בבד עם לימודים אקדמיים ברמה גבוהה. הנהלת המכללה מציינת את האווירה החמה והתומכת המאפיינת את המכללה, לצד ההכשרה האקדמית והמקצועית. קיים גיוון מבחינת הרקע הדתי, הן של הסגל והן של הסטודנטיות. במכללה לומדות סטודנטיות מחו"ל, בעיקר מצרפת, וכן אחוז גבוה יחסית של סטודנטיות אתיופיות.

הנהלת המכללה מייחסת חשיבות למסלול הגיל הרך במכללה וביטוי מרכזי לכך הוא המבנה החד חוגי המאפשר העמקה בלימודי הגיל הרך. חברי ההנהלה אף ציינו את הרמה האקדמית הגבוהה של חלק גדול מהסטודנטיות במסלול.

תהליך ההערכה הניע תהליך חיובי שכלל חידוד החשיבות של חיזוק המחקר בקרב סגל הגיל הרך ושל טיפוח חשיבה אקדמית וביקורתית בקרב הסטודנטיות. ההנהלה ציינה את הקושי בביצוע מחקר על-ידי הסגל בשל חלקיות המשרה הקטנה של מרצים רבים במכללה שמשרתם מתחלקת בין מכללות אחדות.

המלצות הכרחיות

- להגדיל את התמיכה במחקר של חברי סגל הגיל הרך, הן בתקציבי מחקר והן בתנאים הנדרשים לצורך ביצוע מחקר (לדוגמה, שעות ייעודיות למחקר, ליווי חוקרים מתחילים על ידי חוקרים מנוסים).
- לזהות אנשי סגל מרכזיים בגיל הרך בעלי פוטנציאל מחקרי ולדאוג לכך שיהיה להם היקף משרה רחב, מחויבות למכללה ולקידום המחקר.

פרק 2: סגל ההוראה

ראש החוג אחראי הן על הלימודים העיוניים והן על ההכשרה המעשית. הוא בעל תואר שלישי בפסיכולוגיה ותפקידיו כוללים, בין היתר, תכנון ועדכון של תכנית הלימודים, פיתוח צוות וניהול קשרי הפנים והחוץ של התכנית. הוועדה התרשמה מחתירתו לקדם את החוג, משאיפתו להעניק לסטודנטיות חוויה אקדמית המשלבת בין לימודים תורניים למחקר אקדמי ומהחשיבות שהוא מייחס להיבט הרגשי בתהליך ההכשרה של הסטודנטיות ובהתפתחותם ועולמם של ילדים בגיל הרך.

בעוד שכל המדריכות הפדגוגיות הן גננות, הרקע האקדמי של מרבית המרצות/ים איננו בגיל הרך, ורובם/ן אינם בעלי תואר שלישי. חלק מהמרצות נמצאות בשלבים שונים של לימודי

התואר השלישי. אחוז המשרה של מרצים רבים במכללת ירושלים הוא קטן, וקיים קושי להגדיל את אחוזי המשרה. הנהלת המכללה והחוג מודעים לבעייתיות הנובעת ממצב זה וכן לצורך לגייס חברי סגל בעלי מומחיות בגיל הרך.

בשל מספרם המצומצם של חברי סגל בעלי מומחיות בגיל הרך, מלמדים מרצים גם קורסים שאינם בתחום התמחותם. חברי הסגל ציינו שהם עושים מאמץ להתאים את הקורסים שהם מלמדים וכן לעמוד בקשר עם המדריכות הפדגוגיות, אך בשל התחלקות משרתם בין מכללות אחדות, היכולת ליישם זאת היא חלקית.

המלצות הכרחיות

- לגייס סגל בעל מומחיות בגיל הרך ולהגדיל את מספר חברי הסגל הליבתי בתכנית לגיל הרך.
- לאתר חברי סגל בעלי פוטנציאל ללימודים אקדמיים מתקדמים בגיל הרך ולקדם על-מנת שיהוו את עתודת המרצים בגיל הרך.
- לדאוג למיסוד והעמקת הקשר בין סגל הגיל הרך למרצים הדיציפלינאריים ולסייע לחברי סגל המלמדים נושאים שאינם בתחומי התמחותם.

המלצות רצויות

- כדאי לשקול יצירת נוהל מסודר של הפחתת שעות הוראה למרצים חדשים הנקלטים במכללה.

פרק 3: תכנית לימודים

לימודי הגיל הרך הם במבנה חד חוגי וניתן להרחיבם להסמכה בכיתות א-ב. הסטודנטיות מחויבות ללמוד קורסים רבים העוסקים בלימודי קודש, אך אלה אינם באים על חשבון לימודי הגיל הרך. בתכנית הלימודים מושם דגש על התחום הרגשי-חברתי וגדלה ההכרה של סגל המסלול בחשיבות של העמקת ההבנה והחשיבה המחקרית של הסטודנטיות.

מעיון ברשימת הקורסים ובסילבוסים עולה שקורסים רבים שהם מרכזיים בתכנית הלימודים נוגעים בגיל הרך אך אינם די מעמיקים בו וכן שרשימת המקורות איננה כוללת די פרקים ומאמרים עדכניים בגיל הרך. בקורסים רבים יש התייחסות רבה לתלמידי בית ספר ופחות לילדים בגילאי טרום בית ספר. כך, לדוגמא, בקורסים (הרבים) על קריאה אין די התייחסות לניצני אוריינות בגן וטיפוחם, בקורס על גישות חשיבה אין די התייחסות לאפיוני חשיבה בגיל הרך. בנוסף, חסרה בתכנית הצגה שיטתית של גישות חינוכיות מגוונות בגיל הרך וכן התייחסות מעמיקה לנושאים נוספים, כגון – היכרות עם משפחות מגוונות של ילדים ושיתוף פעולה בין הגננת להורים.

בולטת התייחסות לקשיים של ילדים – למרות חשיבות הנושא, התרשמנו שכדאי לבחון מחדש את היחס בין קורסים הנוגעים להתפתחות תקינה לבין כאלה המתמקדים בילדים עם קשיים משמעותיים. להערכתנו יש מקום לדון יותר בהתפתחות תקינה של ילדים בגיל הרך. התכנית כוללת קורס אחד בלבד בשיטות מחקר, המשלב בין שיטות כמותיות ואיכותניות. נראה שקורס בודד איננו מספיק ליצירת תשתית בהבנה של מחקר. גם רשימת המקורות כוללת מעט מחקרים, כך שבפועל הסטודנטיות נחשפות באופן מצומצם לעולם המחקר.

הסטודנטיות רשאיות להשתתף בקורסים מקוונים עד להיקף של 30% מהקורסים שהן לומדות. בחירה זו מאפשרת להן גמישות מסוימת בתכנון מועדי הלמידה שלהן, ואנו רואים זאת בחיוב.

המלצות הכרחיות

- להעמיק את ההתייחסות בתכנית הלימודים לנושאים מרכזיים בגיל הרך: גישות חינוכיות, ניצני אוריינות, התפתחות קוגניטיבית וחשיבה בגיל הרך, שיתוף הורים, ניהול גן וניהול מסגרות חינוכיות לידה עד שלוש.
- להעלות את הרמה האקדמית של הקורסים בתכנית ולשלב מקורות עדכניים מחקריים.
- לבחון מחדש את היחס בין קורסים המתארים את הטווח הרחב של התפתחות תקינה בגיל הרך לבין קורסים על ילדים עם קשיים ולדאוג לבסיס איתן של הבנת התפתחות תקינה.
- להגדיל את מספר הקורסים העוסקים בשיטת מחקר – לפחות קורס אחד בכל אחד מסוגי המחקר – איכותני וכמותני.

המלצות רצויות

- מומלץ להעשיר את ההתייחסות להיבטים רב-תרבותיים.

פרק 4: הכשרה מעשית

ההתנסות המעשית במסלול מתבצעת בגני ילדים על-פי הדגם המסורתי, החל משנה א'. בשנה א' הסטודנטיות מתנסות בגני ילדים פעם בשבוע למשך שלוש שעות, בשנה ב' הסטודנטיות מתנסות בגני ילדים יום בשבוע למשך 6 שעות, ובנוסף מתנסות במעונות יום 24 שעות (4 ימים במהלך סמסטר אחד). בשנה ג' הסטודנטיות מתנסות בגנים יומיים בשבוע, כל יום למשך 6 שעות. סטודנטיות המעוניינות בכך יכולות להרחיב את ההסמכה להוראה בכיתות א'-ב'. במכללה קיים מעון יום לילדי הסטודנטיות אך הקשר אתו מבחינת הוראה נמוך והסטודנטיות אינן מתנסות בו. המדריכות הפדגוגיות הן כולן גננות, רובן עם תואר שני. עבודתן בגן היא משרתן העיקרית, ובנוסף הן עובדות כמדריכות במכללה בחלקיות משרה קטנה. היבט מרכזי בעבודתן הוא קישור בין הקורסים העיוניים להתנסות המעשית וכן יצירת שיח שמשתתפות בו המד"פית, הגננת והסטודנטית. ניסיון כגננות תורם באופן משמעותי לאיכות ההדרכה לסטודנטיות, בעיקר בהיבטים מעשיים של עבודת גננת. לכל מדריכה קבוצת הדרכה המונה 10 סטודנטיות. הקבוצה הקטנה וכן ההתנסות המעשית החל משנה א' מאפשרות היכרות מעמיקה עם הסטודנטיות וזיהוי מוקדם של סטודנטיות המתקשות בפן המעשי של ההכשרה. חשוב להן ללוות את הסטודנטיות בתהליך התפתחותן האישי והמקצועי, ולטפח אצל הסטודנטיות בסיס לחשיבת חקר בגן. המדריכות וכן הסטודנטיות והבוגרות ציינו את מרכזיות הרפלקציה בהכשרה. הבוגרות אף ציינו שרפלקציה על עבודתן ממשיכה ללוות אותן בעבודתן היומיומית בתום לימודיהן ותורמת לאיכות העשייה החינוכית שלהן.

במחווני ההערכה של ההתנסות המעשית יש ביטוי למרכזיות הרפלקציה, אך פחות לאינטראקציה עם ילדים. במחווון להערכת שנה ב', למשל, 70% מהציון נקבע על בסיס מושגים כלליים, כגון – אחריות ואמינות (50%) ובנוסף – השקעה בחומרי עזר (20%). המד"פיות מציינות

שקיים יותר קשר מאשר בעבר בין ובין המרצות בקורסים העיוניים ומבינות את החשיבות של חיזוק קשר זה.

המלצות הכרחיות

- להרחיב את ההתנסות במסגרות לגילאי לידה עד שלוש.
- לבדוק באופן מעמיק את המחוננים להערכת ההתנסות המעשית ולהגדיל את ההתייחסות לאינטראקציות המגוונות של הסטודנטיות עם ילדים, לשונות בין ילדים, ולהיענות לתחומי ענין וצרכים של ילדים אינדיבידואלים.
- לחזק את הקשר בין תכני הקורסים העיוניים לבין תכני ההדרכה והשיעור המלווה וכן בין המרצים למדריכות, כדי שמשימת הקישור ביניהם לא תיעשה באופן בלעדי על-ידי המדריכות.

המלצות רצויות

- כדאי לחזק את הזיקה בין מסלול הגיל הרך לבין המעון. מומלץ ליישם ולהדגים במעון את הגישות החינוכיות והעקרונות החינוכיים שהסטודנטיות לומדות. המעון יכול להיות מקום לביקורים של הסטודנטים ולהתנסות מעשית. כדאי לוודא שההתנסות המעשית כוללת התייחסות להיבטים חינוכיים, משפחתיים וקהילתיים של קהילות מגוונות. מאחר ובמכללה לומדות סטודנטיות מרקע מגוון, כולל עולות חדשות וסטודנטיות אתיופיות, ואוכלוסיית הילדים בגני החמ"ד גם היא מגוונת, ההיכרות וההתנסות עם מגוון אוכלוסיות הוא חשוב.

פרק 5: סטודנטיות ובוגרות

תנאי הקבלה מבוססים על הדרישות של משרד החינוך וראיון קבלה. ועדת הקבלה מורכבת מראש החוג ועוד איש סגל. ראיון הקבלה כולל היבט ייחודי – המועמדות מתבקשות לפרש שני שירים של משוררים לא-דתיים. המכללה מקבלת בערך שני שלישים מהנרשמות. חלק משמעותי מהסטודנטיות מסיימות את לימודיהן אחרי 5 שנים וקיימת גם נשירה, שתוארה בדוח ההערכה באופן חלקי. לא ברור מהו אחוז הנשירה ומהן הסיבות לכך.

הסטודנטיות והבוגרות מרגישות שייכות למכללה ונהנות מהאווירה החמה והתומכת. בוגרות אף ציינו שהן ממשיכות להיות בקשר ולהתייעץ עם המדריכות הפדגוגיות גם לאחר סיום לימודיהן. סטודנטיות ובוגרות מרוצות מרמת הקורסים ומהנושאים הנלמדים ולמרות העומס, אינן מתלוננות ומבטאות מוטיבציה גבוהה ללמידה ותחושת שליחות בתפקידן כגונות. הן אף ציינו את הגישה הפתוחה של המכללה הבאה לידי ביטוי במתן אפשרות לשיח על נושאים רגישים, כגון: משפחות חד מיניות. בנוסף, ציינו שההנהלה קשובה לבקשותיהן, למשל – הרחיבה את ההתנסות המעשית לשנה א' בעקבות בקשה של הסטודנטיות. רוב הסטודנטיות והבוגרות רוצות להמשיך ללימודי תואר שני, ומעדיפות לעשות זאת במכללת ירושלים.

המלצות הכרחיות

- לבסס את ראיון הקבלה לתלמיד על פרוטוקול שיטתי, הכולל קריטריונים כתובים או סולמות, אותם ממלאים בכתב.

- לעקוב באופן שיטתי אחר הגורמים לנשירת סטודנטיות.

המלצות רצויות

- לאור הרמה הגבוהה של חלק מהסטודנטיות, מומלץ :
 - שתהיה במסלול הגיל הרך תכנית לעידוד סטודנטיות מצוינות שתאפשר קידום של סטודנטיות בעלת פוטנציאל למחקר ולמנהיגות.
 - לעודד את המתאימות להמשיך בלימודיהן לתארים מתקדמים באוניברסיטאות, על מנת שיהוו עתודה לסגל אקדמי בתחום הגיל הרך.
- כדאי לערוך מעקב שיטתי אחרי בוגרי ובוגרות התכנית, ולקשור אותם למכללה באמצעות השתלמויות וכינוסים. מעקב זה יכלול גם אסוף נתונים על העסקת בוגר.

פרק 6: תשתיות

למרות שחלק מהמבנים והתשתיות של המכללה הם מיושנים, ניכר המאמץ של הנהלת המכללה לשפר את התשתיות. בולטות מספר תשתיות ייחודיות לרווחת הסטודנטיות. לאחרונה נפתחה במכללה ספרייה חדשה המביאה לידי ביטוי גישות חדשניות המשלבות בין אזורים שקטים לאזורים המיועדים לשיח קבוצתי בבחינת מאגרי המידע נוכחנו שחסרים במכללה מאגרים חשובים כמו מאגר סאלד ו-PsycNet.

בנוסף קיימת בריכת שחייה המשרתת בימים נפרדים גברים ונשים וכן ילדי בתי ספר מרחבי ירושלים. במכללה יש מעונות בהם משתכנות 500 סטודנטיות, כ-200 מתוכן סטודנטיות מחו"ל וכן חדר אוכל המעניק ארוחות מסובסדות לסטודנטיות. במכללה קיים גם מעון יום לילדיהן של הסטודנטיות.

המלצות הכרחיות

- לדאוג למאגרי מידע ראויים עבור הסטודנטים והסגל (כולל מכון סאלד ו-PsychNet).

המלצות רצויות

- להמשיך בתהליך שהמכללה התחילה בו של שיפור התשתיות על מנת לשפר את סביבות הלמידה והרווחה של הסטודנטיות.
- ליצור מרחבי עבודה אישיים למרצים ולמדריכים הפדגוגיים.

פרק 7: איכות ההוראה והלמידה

קיימים במכללה מספר מנגנונים להערכה ושיפור של איכות ההוראה, הנמצאים באחריותו של מרכז ההוראה והאיכות אקדמית. מנגנונים אלה כוללים סקרי משוב הוראה, מתן סיוע להדרכה למרצים שמקבלים משוב נמוך ותגמול למקצים מצטיינים באמצעות מתן אפשרות להרחבת משרתם במכללה. בנוסף, מקיים המרכז סדנאות למרצים בנושאים מגוונים התומכים באיכות ההוראה.

הערכת הסטודנטים במכללה נעשית בדרך כלל בשיטות המקובלות במכללות לחינוך, הכוללות בחינות ועבודות בקורסים העיוניים ותיעוד שוטף, כתיבה רפלקטיבית ופרויקט גמר

בהכשרה המעשית. המכללה מודעת לתופעה של "אינפלציה בציונים" וחותרת לתת לסטודנטיות ציונים המשקפים את יכולתן באופן מציאותי. יש סטודנטיות לא מעטות הנזקקות לבחינות חוזרות כדי להגיע לרמה הנדרשת ולסיים קורסים בהצלחה. המכללה מייחסת חשיבות לנהליך זה המסייע בשמירה על רמת לימודים גבוהה.

המלצות הכרחיות

- לסייע למרצים שתחום התמחותם איננו הגיל הרך בלמידת נושאים וגישות חינוכיות המתאימות לגיל הרך.

פרק 8: מחקר

במכללה ירושלים רשות מחקר תומכת בתהליכי המחקר של אנשי הסגל בצורה פעילה הבאה לידי ביטוי בעיקר בהוספת שעות מחקר למרצים. עם זאת, באופן מעשי, נראה כי הפעילות המחקרית של הסגל בחוג לגיל הרך היא נמוכה. פעילות נמוכה זו באה לידי ביטוי במיעוט הפרסומים האקדמיים של סגל החוג והשתתפות מועטה בכנסים. מעט חברי סגל משתתפים בפעילויות לקידום מחקר במכון מופ"ת. למיטב ידיעתנו, לא נעשה מחקר במעון המכללה שיכול להוות תשתית מעולה למחקר בגיל הרך.

כפי שצוין בסעיפים הנוגעים לתכנית הלימודים ולסטודנטיות ובוגרות, הועדה התרשמה גם כי ההכשרה המחקרית של הסטודנטיות במכללה היא מצומצמת. יחד עם זה, סטודנטיות ובוגרות ציינו שהעובדה שלמדו במכללה לא תמנע בעדן מללמוד לתואר שני, כולל באוניברסיטאות, ושהן סומכות על עצמן שיוכלו להתמודד עם הדרישה למחקר.

המלצות הכרחיות

- לתמוך ביכולות המחקריות הנדרשות מן הסטודנטיות. הכנה כזאת צריכה לכלול פיתוח הבנה מחקרית, סדנאות כתיבה אקדמית, קריאת מחקר באנגלית, היכרות והתנסות במגוון מתודות בסמינריונים המחקריים ומודעות לסוגי המחקר המתאימים לחקר ההתנסות.
- לבנות תשתית לעריכת מחקר בקרב חברי סגל הגיל הרך: להקצות לסגל זמן למחקר, תקציב לצורך השתתפות בכנסים ארציים ובין לאומיים, תמיכה בכתיבה, תמיכה בביצוע ניתוחים סטטיסטיים וכד'.

המלצות רצויות

- מעון היום במכללה יכול להוות מרחב למחקר הנוגע לחינוך בגילאי לידה עד שלוש.

פרק 4 : סיכום המלצות

המלצות הכרחיות:

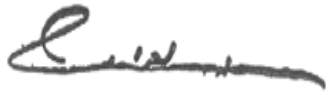
- להגדיל את התמיכה במחקר של חברי סגל הגיל הרך, הן בתקציבי מחקר והן בתנאים הנדרשים לצורך ביצוע מחקר (לדוגמה, שעות ייעודיות למחקר, ליווי חוקרים מתחילים על ידי חוקרים מנוסים).
- לזהות אנשי סגל מרכזיים בגיל הרך בעלי פוטנציאל מחקרי ולדאוג לכך שיהיה להם היקף משרה רחב, מחויבות למכללה ולקידום המחקר.
- לגייס סגל בעל מומחיות בגיל הרך ולהגדיל את מספר חברי הסגל הליבתי בתכנית לגיל הרך.
- לאתר חברי סגל בעלי פוטנציאל ללימודים אקדמיים מתקדמים בגיל הרך ולקדם על-מנת שיהוו את עתודת המרצים בגיל הרך.
- לדאוג למיסוד והעמקת הקשר בין סגל הגיל הרך למרצים הדיציפלינאריים ולסייע לחברי סגל המלמדים נושאים שאינם בתחומי התמחותם.
- להעמיק את ההתייחסות בתכנית הלימודים לנושאים מרכזיים בגיל הרך: גישות חינוכיות, ניצני אוריינות, התפתחות קוגניטיבית וחשיבה בגיל הרך, שיתוף הורים, ניהול גן וניהול מסגרות חינוכיות לידה עד שלוש.
- להעלות את הרמה האקדמית של הקורסים בתכנית ולשלב מקורות עדכניים מחקריים.
- לבחון מחדש את היחס בין קורסים המתארים את הטווח הרחב של התפתחות תקינה בגיל הרך לבין קורסים על ילדים עם קשיים ולדאוג לבסיס איתן של הבנת התפתחות תקינה.
- להגדיל את מספר הקורסים העוסקים בשיטת מחקר – לפחות קורס אחד בכל אחד מסוגי המחקר – איכותני וכמותני.
- להרחיב את ההתנסות במסגרות לגילאי לידה עד שלוש.
- לבדוק באופן מעמיק את המחוונים להערכת ההתנסות המעשית ולהגדיל את ההתייחסות לאינטראקציות המגוונות של הסטודנטיות עם ילדים, לשונות בין ילדים, ולהיענות לתחומי עניין וצרכים של ילדים אינדיבידואלים.
- לחזק את הקשר בין תכני הקורסים העיוניים לבין תכני ההדרכה והשיעור המלווה וכן בין המרצים למדריכות, כדי שמשימת הקישור ביניהם לא תיעשה באופן בלעדי על-ידי המדריכות.
- לבסס את ראיון הקבלה לתלמיד על פרוטוקול שיטתי, הכולל קריטריונים כתובים או סולמות, אותם ממלאים בכתב.
- לעקוב באופן שיטתי אחר הגורמים לנשירת סטודנטיות.
- לדאוג למאגרי מידע ראויים עבור הסטודנטים והסגל (כולל מכון סאלד PsychNet).
- לסייע למרצים שתחום התמחותם איננו הגיל הרך בלמידת נושאים וגישות חינוכיות המתאימות לגיל הרך.

- לתמוך ביכולות המחקריות הנדרשות מן הסטודנטיות. הכנה כזאת צריכה לכלול פיתוח הבנה מחקרית, סדנאות כתיבה אקדמית, קריאת מחקר באנגלית, היכרות והתנסות במגוון מתודות בסמינריונים המחקריים ומודעות לסוגי המחקר המתאימים לחקר ההתנסות.
- לבנות תשתית לעריכת מחקר בקרב חברי סגל הגיל הרך: להקצות לסגל זמן למחקר, תקציב לצורך השתתפות בכנסים ארציים ובין לאומיים, תמיכה בכתיבה, תמיכה בביצוע ניתוחים סטטיסטיים וכד'.

המלצות רצויות:

- כדאי לשקול יצירת נוהל מסודר של הפחתת שעות הוראה למרצים חדשים הנקלטים במכללה.
- מומלץ להעשיר את ההתייחסות להיבטים רב - תרבותיים.
- כדאי לחזק את הזיקה בין מסלול הגיל הרך לבין המעון. מומלץ ליישם ולהדגים במעון את הגישות החינוכיות והעקרונות החינוכיים שהסטודנטיות לומדות. המעון יכול להיות מקום לביקורים של הסטודנטים ולהתנסות מעשית. כדאי לוודא שההתנסות המעשית כוללת התייחסות להיבטים חינוכיים, משפחתיים וקהילתיים של קהילות מגוונות. מאחר ובמכללה לומדות סטודנטיות מרקע מגוון, כולל עולות חדשות וסטודנטיות אתיופיות, ואוכלוסיית הילדים בגני החמ"ד גם היא מגוונת, ההיכרות וההתנסות עם מגוון אוכלוסיות הוא חשוב.
- לאור הרמה הגבוהה של חלק מהסטודנטיות, מומלץ :
 - שתהיה במסלול הגיל הרך תכנית לעידוד סטודנטיות מצוינות שתאפשר קידום של סטודנטיות בעלת פוטנציאל למחקר ולמנהיגות.
 - לעודד את המתאימות להמשיך בלימודיהן לתארים מתקדמים באוניברסיטאות, על מנת שיהוו עתודה לסגל אקדמי בתחום הגיל הרך.
- כדאי לערוך מעקב שיטתי אחרי בוגרי ובוגרות התכניות, ולקשור אותם למכללה באמצעות השתלמויות וכינוסים. מעקב זה יכול גם אסוף נתונים על העסקת בוגר.
- להמשיך בתהליך שהמכללה התחילה בו של שיפור התשתיות על מנת לשפר את סביבות הלמידה והרווחה של הסטודנטיות.
- ליצור מרחבי עבודה אישיים למרצים ולמדריכים הפדגוגיים.
- מעון היום במכללה יכול להיות מרחב למחקר הנוגע לחינוך בגילאי לידה עד שלוש.

על החתום:

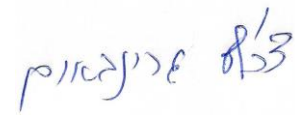
פרופ' מרים מבורך

פרופ' דורית ארם-יו"ר

ד"ר יאיר זיו

פרופ' צ'ארלס גרינבאום

פרופ' יעקב יבלון

פרופ' מרגלית זיו

ד"ר אביבה סברדלוב

פרופ' מיכל פרלמן

ט' סיון, תשע"ו

15 יוני, 2016

לכבוד

פרופ' דורית ארם

בית הספר לחינוך

אוניברסיטת תל-אביב

פרופ' ארם הנכבדה,

המועצה להשכלה גבוהה שמה לה למטרה לשפר ולהבטיח את המשך המצוינות והאיכות של ההשכלה הגבוהה בישראל, בין השאר באמצעות תהליכי הערכה שוטפים של תחומי לימוד במוסדות האקדמיים.

בהמשך להחלטתה מיום 9.6.2015 הקימה המועצה להשכלה גבוהה ועדת הערכה שתבחן את תכניות הלימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום הגיל הרך במכללות האקדמיות לחינוך.

במסגרת עבודתה מתבקשת הוועדה :

1. לבחון את דו"חות ההערכה העצמית של המוסדות המקיימים תכניות לימודים בתחום זה.
2. לערוך ביקור בכל אחד מהמוסדות המוערכים.
3. להגיש למועצה להשכלה גבוהה דו"חות **פרטניים** ביחס לכל מוסד ומוסד ובו ממצאי הוועדה, מסקנותיה והמלצותיה.
4. להגיש למועצה להשכלה גבוהה דו"ח מסכם המתייחס באופן **רוחבי** להכשרת המורים בתחום הגיל הרך בישראל.

אני מודה לך על הסכמתך לקחת חלק במשימה חשובה זאת, ושמחה בזאת למנות אותך לכהן כיו"ר וועדת הערכת האיכות.

הרכב הוועדה יהיה כלהלן :

פרופ' דורית ארם - יו"ר, פרופ' צ'ארלס גרינבאום, ד"ר יאיר זיו, פרופ' מרגלית זיו, פרופ' מרים מבורך, ד"ר אביבה סברדלוב, פרופ' מיכל פרלמן.

גבי תמר מעגן אפרתי תרכז את עבודת הוועדה.

פרטים לגבי פעילות הוועדה וסמכויותיה מופיעים בנספח המצורף.
אני מאחלת לך ולוועדה עבודה פורייה והצלחה רבה.

בברכה,

ד"ר רבקה ודמני (שאומן)

סיו"ר

המועצה להשכלה גבוהה

מצ"ב : נספח לכתב המינוי

העתק :

ד"ר ורדה בן-שאול, סמנכ"ל הערכת איכות, מל"ג

גבי תמר מעגן-אפרתי, רכזת הוועדה, האגף להערכת איכות, מל"ג

מכללה ירושלים

סדר יום לביקור הוועדה להערכת איכות של תחום הגיל הרך

(יום ה' ט"ז חשוון תשע"ז – 17.11.2016)

הנהלת המוסד : פרופ' יעקב כץ, נשיא ; ד"ר דבורה רוזנווסר, רקטורית ; ד"ר צילה ארן, סגן ראש החוג לחינוך, ד"ר יצחק איזק	9: 30 - 9: 00
ראש התכנית : ד"ר יעקב (קובי) סגל	10: 15 - 9: 30
סגל ליבתי : רבקה אחיטוב, ד"ר יעל אריאלי, אביגיל בס, ד"ר טליה חביב, ד"ר דבורה חדד, רבקה מישר, אורית סגל, ד"ר שרה פנטילט, שרה רוס, ד"ר אסתר רנלס	11: 00 - 10: 15
מד"פיות : רבקה אחיטוב, צביה בן נעים, בתיה גולדמן, יעל הראתי, שושי זיסק, אמיצה כוכבי, רחלי צוברי, חנה שוורץ	11: 45 - 11: 00
סטודנטיות : שנה ב'	12: 30 - 11: 45
סטודנטיות : שנה ג'	
סטודנטיות : שנה ד'	
ארוחת צהרים	13: 30 - 12: 30
זמן פתוח : הצגת עבודות ב.אד. ; ביקור בספרייה ; סיור בסדנא לגיל הרך	14: 15 - 13: 30
בוגרות סדירות	15: 00 - 14: 15
בוגרות לימודי המשך	
הפסקה	15: 15 - 15: 00
מפגש סיכום : פרופ' יעקב כץ, נשיא ; ד"ר דבורה רוזנווסר, רקטורית ; ד"ר צילה ארן, סגן ראש החוג לחינוך ; ד"ר יעקב (קובי) סגל, ראש התכנית	15: 30 - 15: 15
ישיבה פנימית של הוועדה.	16: 15 - 15: 30